Interviu (imaginar) în exclusivitate cu Serge Brussolo

1 – O întrebare tradițională: te poți prezenta cititorilor care nu-ți cunosc opera?

SB – Am împlinit 42 de ani și tocmai îmi scriu cel de-al 56-lea roman.

1 – Cum ai ajuns la SF?

SB – Ei bine, nici eu nu știu. S-a întâmplat pe nesimțite. Fac parte dintre acei scriitori de SF care nu-l citesc niciodată. Când eram puști am citit pe câțiva clasici, „Cronici marțiene", de exemplu, dar pot fi numărate pe degete. Nu e un lucru chiar atât de rău, poate că e chiar mai bine.

1 – Dar la început, erai conștient ce scrii?

SB – Nu. La început scriam texte inclasabile, apropiate de fantastic și de SF, fără a fi totuși una sau alta, ceea ce mi-a pus multe probleme în a demara pentru că, pe atunci, barierele dintre genuri, criteriile, erau extrem de rigide. De-atunci au mai evoluat totuși... Mi-am publicat primul text în 1972, la începutul New Wave-ului. Era „Evadatul", republicat acum câțiva ani.

1 – Consideri scrisul mai mult o profesiune potențială decât un hobby sau nu?

SB – Pentru mine n-a fost niciodată un hobby. Dar a trăi de pe urma condeiului era ceva greu de închipuit pe atunci. Pe atunci scrisul era pentru mine o necesitate existențială, o nevoie viscerală devenind din ce în ce mai puternică, foarte distructivă. O dată studiile terminate, această nevoie a devenit o obsesie. Era grav pentru că la urma urmei era ceva de genul „publică sau crapă”! Publicarea lui „Funnyway” la Denoël m-a smuls dintr-un trecut întunecat...

2 – Ce făceai înainte de a deveni un autor profesionist?

SB – Am făcut câte puțin din toate; mai întâi studii care mă destinau mai degrabă să predau sau să lucrez într-o facultate, chestii de-astea, dar după ce am luat un oarecare număr de diplome, mi-am dat sema că n-aveam niciun chef să continui pe calea aceasta, că eram mai ales atras de scris și că aceste profesii n-aveau să-mi lase aproape deloc timp pentru scris. Mi-am spus că trebuia să încerc să scriu supraviețuind și mi-am oprit studiile. N-aveam bani, n-aveam slujbă, aventură totală. Am început prin a face mici treburi, toate cele ce se pot imagina, timp de una sau două zile pe săptămână. Asta îmi lăsa mult timp, dar în contrapartidă nu-mi furniza decât minimum vital, trăiam într-o cămăruță fără apă care abia avea opt metri pătrați. Dar eram destul de satisfăcut în măsura în care pentru prima dată puteam scrie din plin. Am trăit astfel un număr destul de mare de ani, încercând să plasez textele ce aveau să compună mult mai târziu „Vue en coupe d'une ville malade”, dar fără succes pentru că sf-ul era puțin rămas în urmă și, în plus, revistele, din cauza personalității redactorului-șef nu publicau decât același tip de povestire, nu funcționau decât cu o optică anume; și ceea ce făceam eu nu se potrivea în general cu ea. Așa încât m-am îndreptat spre revistele de amatori și semi-profesioniste: *L'Aube enclavé, Piranha, Espace-temps...* Ele m-au ajutat să supraviețuiesc moral, să nu-mi păstrez textele în sertar. Apoi am auzit vorbindu-se de antologia lui Philippe Curval, „Futurs au présent” și i-am trimis o nuvelă fără a spera prea mult. În cele din urmă „Funnyway” a fost acceptată, a apărut, a fost foarte bine primită și a fost premiată. Din acel moment unele persoane și-au dat

seama că exist. M-am simțit încurajat, dar a trebuit să merg din ușă în ușă cu manuscrisele timp de încă un an. În același timp Denoël, mi-a propus să-i prezint o culegere de povestiri și le-am trimis toate nuvelele de care dispuneam. Le-au luat pe toate, cu excepția uneia (care a apărut ulterior, totuși) și le-au publicat. Pornind din acel moment totul a început să meargă foarte repede, mi-au fost făcute alte propuneri, am încetat mersul în gol și mașina a pornit.

2 – Scriai de mult în momentul în care ai început să oferi primele tale nuvele?

SB – Da, bineînțeles. Scriu de pe vremea copilăriei, ca mulți alți oameni. În cazul meu era, practic, o maladie congenitală. Dar am început cu adevărat să lucrez serios în adolescență, pe la 16-17 ani. Nereușind să public căutam derivate (în special desenul), dar în realitate eram deja, foarte atras de roman. Pe atunci scriam mai ales policieruri, n-aveam o cultură SF. Fusesem crescut într-o atmosferă de policieruri și aventură, dar toate textele pe care le produceam erau destul de bizare și cum erau marcate de semnul straniului am fost sfătuit să mă îndrept către oamenii care încercau să promoveze în Franța un SF diferit de cel existent în anii '50. De atunci am alunecat lent, dar sigur spre sf, și într-un mod total inconștient. La început, aveam tendința de a accentua partea de straniu, dar de când am început să public n-o mai fac de loc.

2 – Când se pronunță în fața ta cuvintele „intrigă", „psihologie", cum reacționezi?

SB – Întotdeauna sunt tentat să citez celebra frază a lui Miller din „Sexus", „Ceea ce-i trebuia era pierderea totală a șirului. Oamenii erau sătui de chestii cu intrigi și personaje. Viața e făcută din intrigă și personaje?"

Noțiunea de intrigă, de „poveste", mi se pare extrem de naivă. Marii universitari s-au amuzat arătându-ne că istorisim mereu aceleași povești din negura timpului și până în prezent, punând cap la cap un colaj de secvențe repertoriate, stereotipe. Deci nu intriga e importantă,

ci ceea ce este în jurul ei. Cu atât mai rău pentru cei ce se încăpățânează să creadă contrariul și sunt grevați de o anumită miopie. În plus trăim într-o epocă în care totul se bazează pe șocul imaginii. Se tinde spre anecdote din ce în ce mai despovărate; ceea ce contează e atmosfera. Chiar la cinema, spectatorul așteaptă o maree de senzații, povestea istorisită este mai mult decât secundară. E aproape ca o ramă care înconjoară un tablou. Se privește tabloul, nu cadrul. Visul meu e să evoluez spre narațiuni din ce în ce mai dezgolite, lipsite de dramă. Visez la o cronică etnologică imaginară de zi cu zi, fără conflicte umflate artificial. Ceea ce nu e posibil la ora actuală. Cât despre psihologie, după părerea mea, nu se regăsește în personaje, ci în lumină, în obiecte, în raportul dintre lucruri. Există o psihologie a „comportamentului"; văzută din exterior, încă o dată: ca la cinema, starea psihologică a unui personaj trebuie dedusă dintr-un decor, din atmosferă. Nu pot suporta monologul interior. Eu fac o transcriere simbolistă a stărilor emoționale și această transcriere trebuie să fie reflectată de obiectele care înconjoară ființele. Decorul, în textele mele, funcționează ca o suită de hieroglife, posedă întregul secret al lucrurilor. Dac-aș putea realiza un roman fără personaje aș face-o cu dragă inimă. Psihologia naivă, sentimentală, mă scârbește. Dacă oamenii vor să plângă, există colecții specializate pentru asta! Cred că spun mult mai mult descriind apartenența unui personaj sau apropierea lui fetișistă de un obiect sau altul, ceea ce ține locul unei lungi disertații despre stările sale sufletești. Cândva asta se numea „behaviorism". Tot ceea ce fac este vizual. Cititorul trebuie să știe să privească, să știe cum să devină privitor și privit. Detest interiorizarea dezmățată așa cum se prelinge din unele romane de Literatură Generală.

2 – Ce tehnici de scriitură utilizezi?

SB – În primul rând aleg o idee și caut tot ceea ce poate gravita în jur, toate ramificațiile posibile. Iau în general un ecosistem bolnav sau altceva de același gen și încerc să văd tot ceea ce poate genera: comportamente psihologice, politice, religioase, conflictele care se pot

derula, modul de înfruntare a mentalităților și, pornind de la aceste date, îmi construiesc povestea și încep să scriu. Altfel spus, nu cred în intrigă. E un cuvânt care nu vrea mai mult decât spune, e gol de sens. Eu concep asta aproape ca pe un reportaj, o etnologie visată și delirantă, un ghid de călătorie, un fel de studiu dintr-o lume care nu există și pe care trebuie s-o faci credibilă. SF-ul nu trebuie să prezinte intrigi, repet, ci medii. Trebuie să fie înainte de orice o literatură de idei. Altfel spus, din momentul în care totul este construit, în care am toate ideile la fel ca în structura cărții, încep să scriu cronologic, în general, cu un ritm variabil de aproximativ cinci sau șase file pe zi. Pe măsură ce scriu, găsesc alte idei, văd alte unghiuri și chiar povestea se modifică puțin. În medie, un roman de 300.000 de caractere (aprox. 200 pagini) îmi cere o lună și jumătate. Scriu de mână, pentru că nu-mi place deloc contactul cu mașina de scris.

2 – De ce utilizezi mereu aceeași tematică: aceea a universului carceral, de ocnă, de nebunie, de spital?

SB – Fiecare autor e definit printr-o rețea de metafore obsedante (pentru a utiliza una din locuțiunile criticii moderne!). Acestea sunt temele ce mă obsedează probabil de pe vremea când am trecut printr-un mare număr de spitale și aveam impresia că mă găsesc într-o închisoare. Am cunoscut oameni cu mari probleme mintale; le-am urmărit drumul în viață și romanele mele se hrănesc, fără îndoială, din aceste experiențe trăite. Acest lucru nu relevă un demers concertat vizând cu sadism descrierea celui mai oribil dintre universurile posibile, ci un proces inconștient care e fructul a diverse experiențe, diverse perioade ale vieții mele.

3 – Personajele tale sunt adesea copii...

SB – E adevărat, copilăria este o perioadă interesantă. E și momentul de trecere, momentul în care simți că ți s-a isprăvit copilăria sau înnebunești. Eu îmi amintesc foarte bine că am trăit acest moment de trecere în ziua în care mi-am spus: „Serge, copilăria ta s-a sfârșit”. Am resimțit acest lucru cu disperare și mi-am spus că niciodată nu-mi

va mai fi atât de bine. Și, apoi, copiii sunt practic într-o lume fantastică: au o lume a lor care le permite să trăiască experiențe pe care adulții le refuză. Și totuși sunt adulți în devenire... În sfârșit, îmi place să am personaje sensibile. Poate de aceea sunt adesea feminine.

3 – Spuneai că ai încercat în anii '70 experiențe halucinatorii cu unul dintre prietenii tăi. Halucinatorii sau halucinogene?

SB – Fără substanțe halucinogene, nu. Doar traiectorii, un mod de viață. Dormeam foarte puțin, două sau trei ore pe noapte și ne lăsam mințile să zboare. Ajungeam la un fel de sensibilitate exacerbată având impresia posesiei unei vederi extrem de perforante și că ne găsim într-un univers paralel unde totul părea straniu. Ajungeam la un fel de halucinație totală pentru care n-aveam nevoie să recurgem la droguri sau la excitante chimice, ne secretam propriile noastre excitante. Era foarte exaltant.

3 – Care sunt raporturile tale cu Literatura Generală?

SB – Cred că e o problemă cu ea, chiar sunt convins. Cititorii ei au o sensibilitate care nu funcționează deloc ca a noastră. Adesea, oamenii aceștia au o oroare sfântă fața de tot ce este imaginar, față de tot ce iese din normă. Pentru ei nu contează decât cotidianul și banalitatea. Începând din momentul în care începi să prezinți lucruri bizare într-un stil bizar sunt complet pierduți și au o reacție de respingere completă. Ceea ce doresc e să le povestești istoria unei pensionare a poștelor care coboară în piață ca să-și cumpere cartofi, se întoarce acasă, îi curăță și face cartofi prăjiți. Asta pentru ei e magnific! Asta se poate și așa, dar problema e că oamenii ăștia vor să reducă întreaga literatură la așa ceva. Și persoanele care ocupă posturile cheie în edituri gândesc aproape cu toții la fel; de asta nu se mișcă lucrurile mai repede. Dacă te îndrepți spre Literatura Generală cu un volum foarte original, cel puțin în sensul în care exploatează un univers foarte personal, ți se spune că e foarte bine, dar că va înfricoșa pe toată lumea, că nu e ceea ce vrea cititorul. Încă o dată ți se explică că vrea să-i vorbești de divorțul lui, de viața lui de fiecare zi.

1 – Crezi în astrologie, în fenomene paranormale?

SB – Absolut deloc. Le utilizez în cărțile mele, e totul. Viitorul înfricoșează pornind de la prezicerile chiar negative, ai sentimentul că-l poți ocoli. Evident, demersul meu nu este de a face elogiul chestiilor astea.

1 – De ce atât de puține femei scriu SF?

SB – Ele nu scriu nici policieruri! Poate că este o problemă sociologică. Salvador Dali spunea că este ceva biologic pentru că au o compoziție chimică a creierului care nu le predispune pentru creație. A mai spus, aproape textual: „Femeile pot fi niște regine admirabile, dar niște artiste mediocre." El poartă responsabilitatea! Eu cred că există foarte buni autori-femei care nu cad nici în feminism și nici în foileton familial, pe scurt scriind romane de aventuri foarte bune. Dar în ceea ce privește SF-ul nu știu prea multe. Din prea mult intelectualism SF-ul își bate joc de aventură. În loc să se piardă timpul dezbătându-se definiția genului, mai bine s-ar scrie. A defini SF-ul înseamnă a-i struni autorii, a le canaliza creația. Pentru mine SF-ul este o literatură a libertății prezentând enorme posibilități creatoare. Mi s-a propus să scriu pentru colecții, să fac antologii, numeroase fanzine mi-au cerut să le scriu nuvele. Din nefericire, îmi lipsește timpul pentru că deja am foarte mult de lucru. Trebuie să-ți conservi planșe de timp liber pentru a-ți reîncărca bateriile. Trebuie să eviți să faci prea mult.

A consemnat Ionuț Bănuță.

– (interviu alcătuit din fragmente de convorbiri dintre Serge Brussolo și Marco Nanni & Francois Martinez (1983) – 1.

– Richard Comballot (1985) – 2.

– (1990) 3 – apărute în numărul 24 al revistei Phenix dedicat în întregime lui Serge Brussolo).